

Alpenecho: uvod

Drage bralke in bralci, dobrodošli v tematskem bloku *Alpenecho*, v katerem analitično in kritično, pa tudi prostoimprovizacijsko uglasujemo in razglašujemo slovensko narodnozabavno glasbo (NZG). V alpskih odmevih NZG¹ se že od zgodnjih petdesetih let prejšnjega stoletja, ko so z zvočnotehnično in glasbenostilsko modernizacijo partikularnih ljudskih glasbenih idiomov začeli oberkrajnerski »Avseniki«, akumulira simbolni in afektiven repozitorij nacionalnih, etničnih, razrednih in nasploh kulturnopolitičnih identifikacij in bojev. Če že ne vse to, pa NZG odmeva v ozadju marsikaterega družbenega dogodka, nedeljskega kosila, spontanega žura ali vsakdanjega življenja v državi, ki se želi tako simbolno kot geografsko umestiti na t. i. sončno stran Alp.

Hote ali nehote, poznate jo, a vendar, kaj je slovenska NZG? Sodoben »ljudski« glasbeni izraz ali neobvladljiva prikazen nacionalističnih in drugih stereotipov, zvočni značaj nacionalne kulture ali glasbena materializacija razrednih razmerij, frivolna zabava ali potencirani tradicionalizem, upor elitnemu okusu ali rompompom, treš ali metafizika kulturne dediščine na pravi strani večnosti? Kot je na pogrebu Slavka Avsenika poudaril predsednik države Borut Pahor, je Avsenik odšel direktno v nebesa, kamor so ga po odločitvi vlade Mira Cerarja spremljale vojaške časti.

Že ta skromen nabor vrednotnih pozicij kaže, da je slovenska (klasična in sodobna) NZG, tako kot marsikateri drugi folk-pop, še posebej na postjugoslovanskem območju, predmet raznovrstnih (političnih, ekonomskih, kulturnih, nacionalnih, razrednih) investicij in nasprotujočih si recepcij, ki so jih ponavadi deležni zgolj skrajni, neljudski glasbeni pojavi. Zato je težko reči, da je slovenska NZG zgolj izoliran domačijski pojav ruralnega okolja, ki mu največjo vrednost pripisuje »uradna« kulturna zgodovina slovenstva, kakor se pogosto kaže z liberalne kulturne pozicije. Slovenska NZG, v tem spet ni nobena izjema, je reteritorializirana glasbena oblika v deteritorializiranem

¹ *Alpenecho* je med drugim tudi naslov nemške različice komada *Klic z gora* Kvinteta Avsenik, ki je v originalu izšel na njihovem drugem studijskem albumu iz leta 1960.

okolju popularne glasbe; je tisti del popularnokulturnega – in identitetnega – buma po drugi svetovni vojni, ki je zmožen delovati tako po tržnih zakonitostih kulturne industrije kot nacionalističnih zakonitostih državne politike.

Če je slovenska NZG v Jugoslaviji zavzemala strukturno mesto regionalne kulturne diverzitete južnoslovanskih narodov, sproščeno filtriranje nacionalnih in drugih »ljudskih« afektov, domnevno pod *nadzorom* socialističnih kulturnih politik na skupnem ekonomskem temelju, pa predvsem od osemdesetih velja za pritajeno zvočno ozadje nacionalističnega pumpanja in novega tradicionalizma na poudarjeno dobo predvsem dvočetrtinskega ritma polke. A povratne zanke, ki so »pozaugale« nacionalni sentiment, niso preprosto nastajale na vaških veselicah, pač pa predvsem v političnih in kulturniških središčih. Neuradne himne novoskomponiranih narodnih teženj navsezadnje ni prispeval klasičen NZG ansambel, ampak samomilijonski Agropop, ki je z afirmacijo domačijskega šraufencigerskega humorja in s turbo-folk-pop-rockom nakazal predvsem razvoj slovenske popularne kulture in zabavne industrije, v kateri se z marsikom drugim zelo dobro znajdejo tudi izvajalci NZG. Z vzpostavitvijo medijske in zabavne industrije je tudi slovenska NZG dobila svoje mesto, ne da bi za to morala skrbeti uradna kulturna politika.

Ob vsem tem je zanimivo, da slovenska NZG še ni bila predmet znanstvene raziskave. Kot v pričujočem *Alpenechu* zapiše Peter Stančič, je razlog verjetno v tem, da se raziskovalke in raziskovalci osredotočajo zlasti na njim ljube glasbene žanre. Zato smo na Centru za proučevanje kulture in religije FDV zagnali raziskovalni projekt *Slovenska narodnozabavna glasba kot politika: percepcije, recepcije in identitete*, v katerem se lotevamo obsežne kulturološke raziskave sodobne in tudi tradicionalne slovenske narodnozabavne glasbe. Cilj raziskave je kulturološko mapiranje tega precej razširjenega glasbenega žanra, predvsem njegovega simbolnega imaginarija, vrednotnih in ideoloških orientacij, spolnih in seksualnih reprezentacij, estetskih in afektivnih lastnosti, razrednih specifik, praks poslušnosti in recepcij v domačem in izseljenskem okolju, medijske prisotnosti, medijske analize zvočnosti in kulturne zgodovine harmonike, vloge v kulturnih politikah in turističnih strategijah, vloge v lokalni, regionalni in nacionalni zgodovini ... Dovršene ali nedovršene izsledke pa bomo tudi v prihodnje objavljali v *Alpenechu*, posebnem tematskem bloku ČKZ.

Do kod seže Alpeecho? V pričujočem naboru vse od geneze slovenske NZG (Peter Stankovič) in njene spolne reprezentacije (Jasmina Šepetavc) do postjugoslovanskega folkaškega pospeševanja in razrednega umeščanja slovenske NZG v okolje balkanskega turbo-folk-popa (Jernej Kaluža). Od Vardara do Triglava, od turbofolka do folk-popa, od mesta do vasi, od treša do zvezd – in nazaj.